

ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

УДК 336.131

Борисова І.С.,

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів і кредиту,
Полтавська державна академія

Краснікова О.М.,

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів і кредиту,
Полтавська державна академія

ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН З УПРОВАДЖЕННЯ УСПІШНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

Борисова І.С., Краснікова О.М. Досвід зарубіжних країн з упровадження успішної фінансової політики держави. Статтю присвячено вивченню та аналізу досвіду реалізації фінансової політики окремих країн, зокрема Польщі та Південної Кореї. Фінансова політика має самостійне значення і водночас є важливим засобом реалізації політики держави в будь-якій сфері суспільної діяльності. У зв'язку із цим об'єктивно необхідним є дослідження основних проблем і перспектив її розвитку з урахуванням європейського вектору. Саме стабільність у фінансовому секторі держави виступає важливою передумовою її економічного розвитку та зростання суспільного добробуту. Коли влада чітко уявляє проблеми, які погіршують інвестиційну привабливість держави, то й реформи стають зрозумілими та отримують підтримку в суспільстві.

Ключові слова: фінансова політика, фінансова стабільність, інвестиції, економічне зростання, політика економічних реформ, макрофінансова стабілізація, пріоритетні напрями розвитку.

Борисова И.С., Красникова О.Н. Опыт зарубежных стран по внедрению успешной финансовой политики государства. Статья посвящена изучению и анализу опыта реализации финансовой политики отдельных стран, в частности Польши и Южной Кореи. Финансовая политика имеет самостоятельное значение и одновременно является важным средством реализации политики государства в любой сфере общественной деятельности. В связи с этим объективно необходимо исследование основных проблем и перспектив ее развития с учетом европейского вектора. Именно стабильность в финансовом секторе государства выступает важной предпосылкой ее экономического развития и роста общественного благосостояния. Когда власть четко представляет проблемы, которые ухудшают инвестиционную привлекательность государства, то и реформы становятся понятными и получают поддержку в обществе.

Ключевые слова: финансовая политика, финансовая стабильность, инвестиции, экономический рост, политика экономических реформ, макрофинансовая стабилизация, приоритетные направления развития.

Borisova I.S., Krasnikova O.N. Experience of foreign countries on the introduction of a successful financial policy of the state. The article is devoted to the study and analysis of the experience of implementing financial policy. An effective financial policy of the state is important for the country, its economic and social development. They have been providing stability for many years and have an impact on making financial decisions. The financial policy is developed by the government of the state, in accordance with the national, territorial, natural, social and economic features of the country. Therefore, it is very useful to study the experience of economic growth in other countries that were also in unfavorable starting conditions and opportunities, but due to the introduction of successful financial policies, they were able to achieve significant successes and breakthroughs. We reviewed the experience of Poland and South Korea, identified the main directions of economic growth for Ukraine, compared the economic opportunities for the realization of strategic goals at this stage of development. Of course, it is not possible to copy the experience of these countries to Ukraine one hundred percent, but it is possible to use certain elaborated mechanisms and tools in this matter. The uneasy economic situation that has now emerged in the state, prompts the search for solutions by analyzing foreign experience. To do this, it is necessary to develop specific measures and mechanisms related to the supervision and control of the use of public finances and payment systems of the country. Ensure the creation of new jobs, appropriate working conditions, as well as decent wages for all vests of the population. Because, increasing the welfare of the population, this is the main purpose of existence, any state. The incomes of people are increasing - the state's economy develops. First of all, we need a comprehensive national program, including the technology of economic breakthrough. The

introduction of effective public finance policy measures will contribute to the stabilization and economic development of the national economy as a whole.

Key words: financial policy, financial stability, investment, economic growth, economic reform policy, macro-financial stabilization, development priorities.

Постановка проблеми. Фінансова політика забезпечує основні принципи для прийняття фінансових рішень і встановлює стратегічні підходи до управління фінансами. Вона відіграє ключову роль у втіленні економічного та соціального стратегічного розвитку країни в довгостроковій перспективі. Від того, як вона побудована, залежить фінансова стабільність держави. Дієздатність фінансової політики залежить від ефективності діяльності держави на кожному етапі та правильності прийнятих фінансових рішень. Для стабілізації економіки України необхідно зростати швидше за польську, тому дуже корисно дослідити і порівняти досвід інших країн, які мали погані стартові можливості, але за допомогою реформування досягли значних економічних результатів.

Огляд (аналіз) останніх досліджень і публікацій.

Питання функціонування фінансової політики України перебувають у центрі уваги багатьох вітчизняних та іноземних науковців. Разом із тим попередній аналіз наукових праць з економічного розвитку в Україні дає змогу стверджувати про відсутність науково обґрунтованого підходу до цієї проблеми. Особливо це стосується застосування механізмів формування фінансової стратегії держави та її реалізації, а також визначення теоретико-методологічних засад.

Проблема формування фінансової політики розглядалася в роботах таких вітчизняних учених, як В.Г. Баранова, І.С. Волохова, В.П. Хомутенко, А. Вірченко [1], Ю.Д. Радіонов [4], Т.В. Канєва, М.В. Тарасюк, І.Я. Чугунов [6] та ін. Серед іноземних авторів, які зробили внесок у дослідження ефективності фінансової політики, варто відмітити Якуба Боровського, Якоба Сувальського [8], Джаспера Кіма [5] та інших науковців.

Формулювання завдання дослідження. Метою статті є аналіз досвіду реалізації фінансової політики країни Центральноєвропейського регіону, зокрема Польщі, та країни Східної Азії – Південної Кореї. Сутність фінансової політики держави виявляється у поєднанні конкретних методів та відповідних засобів, за допомогою яких вирішуються поставлені завдання. Нині фінансово-економічна ситуація в Україні складна, неоднозначна й суперечлива, тому було б доцільно сформулювати стратегію економічного та соціального розвитку держави виходячи з тих можливостей та інструментів, які має країна. При цьому врахувати досвід країн, які пройшли цей шлях, маючи погані стартові можливості, але за допомогою реформ здолали цей шлях і нині мають високі рейтинги фінансової та економічної привабливості.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У країні, побудованій на демократичних засадах із ринковою моделлю економіки, основним завданням фінансової політики є збільшення добробуту населення та забезпечення фінансової стабільності в державі шляхом збільшення темпів економічного розвитку як основного джерела підвищення суспільного

добробуту. Передусім фінансова політика повинна сприяти розвитку виробництва, підтримувати підприємницьку активність та підвищувати рівень зайнятості населення.

Фінансова політика зарубіжних країн має суттєві відмінності від вітчизняної державної політики у фінансовій сфері та специфічні особливості, які склалися у процесі історичного розвитку країни. Передусім це зумовлено політичним устроєм держави, пануючими поглядами на побудову економічної системи та економічну політику. Україна є асоційованим членом Європейського Союзу, тому актуальним є дослідження досвіду реалізації фінансової політики окремих країн ЄС, зокрема Польщі. На думку зарубіжних експертів, польська економіка є своєрідним феноменом. У Західній Європі Польщу називають «Китаєм Європи». Економісти консультативної компанії Ernst & Young та дослідницький інститут Oxford Economics включили Республіку Польщу у групу 25 ринків швидкого розвитку, які будуть мати ключовий вплив на світову економіку протягом наступних десяти років.

Були затверджені нові пріоритети фінансової політики:

- підвищення прозорості й довіри державних фінансів;
- скорочення державного дефіциту бюджету;
- підготовка нової класифікації бюджетних статей;
- скорочення державних витрат, їх спрямування на фінансування програм процесу відтворення та довгострокового розвитку;
- управління та контроль витрат державних фінансів;
- підвищення економічної ефективності використання витрат держави;
- підвищення ролі фінансового бюджетного планування.

Головною проблемою під час вирішення завдань з усунення дефіциту бюджету Польщі залишається наявність структурного дисбалансу податкових надходжень. Це домінування непрямих податків і недостатні надходження від податку на прибуток корпорацій, що також створює перешкоди для можливостей створення конкурентних переваг в економіці у цілому. Цю проблему передбачається вирішувати шляхом внесення змін у законодавство, зокрема підвищити ставки окремих податків, обмежити пільгове оподаткування, впровадити додаткові платежі й збори щодо окремих видів підприємницької діяльності та інші заходи. Водночас уряд інтерпретував зростання зовнішніх інвестицій польських фірм як ознаку зрілості польської економіки, про що заявив голова PiS (консервативна політична партія Польщі) Ярослав Качинський [7].

Для досягнення позитивного впливу державного боргу на розвиток економіки Польщі боргова політика була спрямована на зменшення загальних витрат на обслуговування боргу в довгостроковому періоді.

Для досягнення поставлених цілей були запропоновані механізми реалізації цього завдання, а саме:

- зменшення запозичень Державним казначейством;
- зниження дефіциту бюджету країни;
- надходження з бюджету ЄС;
- встановлення обмежень щодо позик, які отримують органи місцевого самоврядування;
- зменшення відрахувань до загальнодержавного Пенсійного фонду;
- спрямування доходів від приватизації державного майна на погашення боргових зобов'язань держави [1, с. 103–104].

Польська економіка, як і раніше, міцно тримається. Реальний ВВП зріс приблизно на 4,6% у 2017 р. і продовжував зростати значно вище середнього показника по ЄС. Протягом 2018–2019 рр. очікується, що зростання ВВП залишатиметься на високому рівні, хоча й поступово сповільнюється: у 2018 р. – 4,1%, у 2019 р. – 3,5%. Приватне споживання буде підтримуватися за рахунок надійної заробітної плати, рівень безробіття залишається низьким [8].

Зараз в Україні ми маємо досить складну фінансову ситуацію, немає значного припливу фінансових інвестицій та нових великих проектів. Тобто це більше схоже на виживання й сподівання на якесь диво. Для таких слабо розвинутих економік, як українська, зростання ВВП навіть на 4–5% на рік не є чимось дивовижним, а менші значення взагалі означають, що ми відстаємо від розвинутого світу.

За значеннями ВВП на душу населення чи за купівельною спроможністю ми в три рази відстаємо від таких країн Східної Європи, як Чехія, Польща, Словаччина, Угорщина. І щоб досягти їхнього рівня, нам необхідно впродовж 15–20 років нарощувати капітал, залучати інвестиції та збільшити темпи зростання ВВП на 6–7% на рік. На жаль, за останні роки якихось суттєвих кроків для збільшення інвестиційної привабливості не спостерігається.

Шляхом реформування Україну необхідно зробити більш привабливою для ведення бізнесу, ніж наші сусіди, такі як Польща, Словаччина, Угорщина та інші країни Східної Європи. Тут є низка критеріїв: наскільки легко отримати дозвіл для ведення бізнесу в Україні, наскільки легкі умови ведення підприємницької діяльності, наскільки великі ставки податків, наскільки захищені права приватної власності та як працює судова система країни [3].

Стан української економіки настільки важкий і складний, що країні для виживання необхідно говорити про можливість подвоєння розміру ВВП протягом наступних 10 років (звісно, з урахуванням отриманої негативної тенденції економічного спаду). Вихід звичайним еволюційним шляхом уже є неможливим, потрібен економічний прорив. Світовий досвід таких проривів свідчить про те, що їх можна здійснити тільки шляхом залучення та концентрації значного обсягу інвестицій, які будуть спрямовані на інвестиційний та інноваційний розвиток економіки, пріоритетні напрями виробництва, визначені спільно державою і бізнесом на принципах державно-приватного партнерства. Іншими словами, криза української економіки має бути часом кардинальних змін і реформ. Головний тренд – соціально-економічний розвиток із сучасною моделлю управління. Відповідно, все те, що ми називаємо реформами, має просунути Україну набагато вперед на світовій мапі привабливості ведення економічної діяльності.

Дуже цікавий і корисний для України є досвід Південної Кореї, стартові можливості якої як незалежної держави були вкрай складними і не привабливими з погляду економічного розвитку взагалі. У країні майже відсутні корисні копалини, тому експорту ресурсів для поповнення державного бюджету не розглядався взагалі. Через невелику за площею територію і переважно гористу місцевість активно розвивати сільське господарство також дуже важко. Сільськогосподарськими продуктами країна не могла забезпечити навіть себе, не кажучи про їх експорт. Майже вся промисловість залишилася на території КНДР. У Південній Кореї для розвитку економіки хронічно не вистачало висококваліфікованих фахівців. Більшість населення країни була бідною і неграмотною. Південна Корея фактично була островом, що різко звужувало її економічні перспективи. Вона не мала сухопутного кордону з жодною країною світу, крім КНДР, з якої досі перебуває у стані війни.

Корея в 50-х роках ХХ ст. була однією з найбідніших країн світу, ВВП на душу населення становив лише 65 доларів. Для порівняння: у 2016 р. ВВП на душу населення перевищує показник середини минулого століття у 428 разів. Феноменальне зростання добробуту корейців й є головним показником успішності реформ. Південна Корея пережила одне з найбільших економічних перетворень за останні 60 років. Вона починалася як економіка сільського господарства в 1960-х роках і в 2016 р. стала 11-ю за величиною економікою світу за обсягом валового внутрішнього продукту (ВВП).

Південна Корея перетворилася з найбідніших у світі країн на індустріальну країну, яка швидко розвивається.

Зараз Корея – високорозвинена країна, член «Великої двадцятки», 11-та економіка світу за розміром. Корея часто наводиться як приклад успішного втручання держави в економіку.

Результати успішних економічних реформ не можуть не вражати:

- ВВП у 2016 р. – 1 432 млрд. дол. (11-е місце у світі);
- ВВП на душу населення в 2016 р. – 27,8 тис. дол.;
- середній клас становить 45% від дорослого населення країни. Рівень безробіття – 3,5%;
- прямі іноземні інвестиції в економіку країни в 2016 р. становили 198 млрд. дол.;
- довгостроковий рейтинг кредитоспроможності за зобов'язаннями в іноземній валюті: за шкалою Fitch – «AA-»/прогноз стабільний, S&P – «AA»/стабільний, Moody's – «Aa2»/стабільний;
- за легкістю ведення бізнесу країна посідає 5-е місце у світі (згідно з рейтингом Doing Business);
- у рейтингу Глобального індексу інновацій країна посідає 14-е місце у світі;
- витрати на НДДКР – 4,5% від ВВП;
- в індексі сприйняття корупції Південна Корея займає досить високе 36-е місце зі 167 країн [5].

Професор університету Сеула Джаспер Кім вважає, що досягненню таких феноменальних економічних результатів за обмежених природних ресурсів країни та вкрай несприятливих стартових умов сприяли три чинники.

По-перше, акцент на власні сили. Країна зробила ставку на свій єдиний ресурс – населення. Усі зусилля були кинуті на підвищення рівня освіти та професійної

грамотності людей. Країні вдалося підготувати висококваліфікованих фахівців різних галузей виробництва, особливо це стосується інженерів і робітників, які стали основою для економічного зростання держави. Фактично Південна Корея нині витрачає найбільшу частку свого ВВП на дослідження і розробки (НДДКР), навіть більше, ніж США і Японія – два світові лідери в інноваціях, заснованих на інтенсивності НДДКР. У період із 1996 по 2015 р. інтенсивність досліджень і розробок у Південній Кореї зросла на 88,5%.

По-друге, мета виправдовує засоби. Основоположник корейських реформ президент Пак Чон Хі прийшов до влади в результаті військового перевороту в 1961 р. й скористався своєю владою для того, щоб змусити багатих корейців інвестувати в промисловість країни. Акцент було зроблено на суднобудівні верфі. Подібний стиль управління викликає багато питань, але саме він і був потрібен для того, щоб відновити зруйновану війною економіку.

По-третє, бізнес – справа сімейна. Економічний успіх Південної Кореї неможливо уявити без великих багатопрофільних корпорацій, що отримали назву «Чеболь». Йдеться про групу формально незалежних і самостійних фірм, які фактично перебувають у власності однієї сім'ї. Найвідоміша південнокорейська корпорація «Самсунг» заходиться під єдиним адміністративним і фінансовим контролем в руках однієї сім'ї Лі з 1938 р., зі дня її створення.

Серед переліку критеріїв Південна Корея домінує в легкості відкриття бізнесу і забезпеченні дотримання контрактів. Це відіграє важливу роль у заохоченні інвестицій, виробництва, зв'язку і в кінцевому підсумку економічного зростання у цілому. Наприклад, за даними Світового банку, Південна Корея займає 201-е місце за загальним індексом легкості ведення бізнесу (DB) в 2018 р., а США – тільки шосте.

Південна Корея приділила особливу увагу розвитку технологій та інновацій для стимулювання і зростання економіки. Інновації та технології є ключовими чинниками, які лежали в основі конкурентоспроможності експорту країни, що сприяє значному економічному зростанню за останні десятиліття.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Саме стабіль-

ність у фінансовому секторі держави виступає важливою передумовою її економічного розвитку та зростання суспільного добробуту. Насамперед потрібна комплексна національна програма, що включає технологію економічного прориву.

Корейський та польський досвід цілком можна застосувати і в Україні, тільки враховуючи певні національні, економічні, територіальні та політичні особливості. Завдання виходу економіки України на швидке й стале економічне зростання може бути вирішене за рахунок:

1) створення привабливих умов для залучення іноземних інвестицій в національну економіку;

2) сприяння економічному зростанню через інновації та новітні технології. Особливо в умовах нашого нинішнього економічного спаду вкрай важливо, щоб ми проводили національну політику, яка заохочує інновації, щоб забезпечити процвітання нації;

3) зосередження на створенні нових робочих місць, щоб зупинити відтік висококваліфікованих фахівців з країни, створити їм гідні умови праці;

4) фінансового забезпечення пріоритетних галузей економіки шляхом субсидування та зниження податкового тиску;

5) створення обов'язкових механізмів державного контролю над потоками капіталу і вивезенням капіталу з країни;

6) сприяння підвищенню стійкості та кредитної спроможності банків за рахунок зниження рівня відсоткової ставки, збільшення частки довгострокових кредитів для підприємницької діяльності й посилення контролю над їх використанням;

7) викорінення спекуляції на товарах, перш за все на їжі та енергії, шляхом створення громадських механізмів, які будуть контролювати спекулятивну поведінку;

8) скорочення державних витрат, їх спрямування на фінансування пріоритетних програм довгострокового економічного розвитку та підтримки об'єктів інфраструктури;

9) підвищення якості освіти і професійного рівня фахівців, особливо технічного напрямку;

10) ґрунтування на спільних цінностях: чесності, соціальної справедливості, людської гідності, взаємної відповідальності та екологічної стійкості.

Список використаних джерел:

1. Баранова В.Г., Волохова І.С., Хомутенко В.П. Фінанси : навчальний посібник : у 2-х ч. ; за заг. ред. В.Г. Баранової. Одеса : Атлант, 2015. 344 с.
2. Економічні підсумки 2017 року в Польщі. URL : <http://www.polradio.pl/5/38/Artykul/342182> (дата звернення: 23.01.2019).
3. 20 років до Польщі. Експерти розповіли, як виростити в Україні сильну економіку. URL : <https://tsn.ua/groshi/20-rokiv-do-polschi-eksperti-rozprovili-yak-virostiti-v-ukrayini-silnu-ekonomiku-714610.html> (дата звернення: 14.01.2019).
4. Радіонов Ю.Д. Фінансова політика та проблеми ефективності її реалізації в Україні. *Наукові праці НДФІ*. 2014. № 4 (69). С. 20–27. URL : file:///C:/Users/User/Downloads/Npndfi_2014_4_4.pdf (дата звернення: 10.01.2019).
5. Економічне диво за одне покоління: Південна Корея – приклад для України. URL : <https://news.finance.ua/ua/news/-/400091/ekonomichne-dyvo-za-odne-pokolinnya-pivden-na-koreya-pryklad-dlya-ukrayiny> (дата звернення: 10.01.2019).
6. Фінансова політика у системі соціально-економічного розвитку України : тези доп. Всеукр. наук.-практ. конф., Київ, 13–14 квітня 2016 р. / Т.В. Канєва та ін. Київ. 2016. 236 с. URL : <https://knteu.kiev.ua/file/NzM1OQ==/ab0627d04c00563fc649a7575cb93e21.pdf>
7. Economic Policies. URL : http://www.sgi-network.org/2016/Poland/Economic_Policies
8. Republic of Poland Rating Report: Public Finance, 20 July 2018. URL : file:///C:/Users/User/Downloads/Scope+Ratings_Republic+of+Poland+Rating+Report_2018+Jul.pdf
9. Korea – Economic forecast summary (November 2018). URL : <http://www.oecd.org/economy/korea-economic-forecast-summary.htm>
10. South Korea GDP Growth Rate: <https://tradingeconomics.com/south-korea/gdp-growth>